

2010. november

Jelenségnaptár

HOLDFÁZISOK

November 6.	04:52 UT	újhold
November 13.	16:39 UT	első negyed
November 21.	17:27 UT	telehold
November 28.	20:36 UT	utolsó negyed

A bolygók láthatósága

Merkúr: A hónap közepétől a napnyugtát követően kereshető a nyugati égen. November végén már egy órával nyugszik a Nap után, de helyzete megfigyelésre kedvezőtlen.

Vénusz: Immár fényesen látszik a hajnali délkeleti égen. Láthatósága gyorsan javul. 5-én háromnegyed órával kel a Nap előtt, ez az érték a hónap végén már három és fél óra! Fényessége $-4,0^m$ -ról $-4,7^m$ -ra nő, átmérője $61,3''$ -ről $43,1''$ -re csökken, fázisa $0,07$ -ről $0,23$ -ra nő.

Mars: Előretartó mozgást végez a Scorpiusban, majd az Ophiuchusban. Napnyugta után még kereshető, de láthatósága nagyon sokat romlik. Háromnegyed órával nyugszik a Nap után. Fényessége enyhén nő, a kezdeti $1,4^m$ -ről $1,3^m$ -ra változik, átmérője $4,0''$ körül stagnál.

Jupiter: Hátráló, majd 19-étől előretartó mozgást folytat az Aquariusban. Feltűnő az éjszakai délnyugati égen. Éjfél után nyugszik. Fényessége $-2,7^m$, átmérője $45''$.

Szaturnusz: Előretartó mozgást végez a Virgo csillagképben. Kora hajnalban kel, a hajnali keleti égen látható. Fényessége $0,8^m$, átmérője $16''$.

Uránusz: Az éjszaka első felében kereshető a Pisces csillagképben. Éjfél után nyugszik.

Neptunusz: Az éjszaka első felében figyelhető meg a Capricornus csillagképben. Éjfél előtt nyugszik. Mozgása 7-én vált hátrálóból előretartóra.

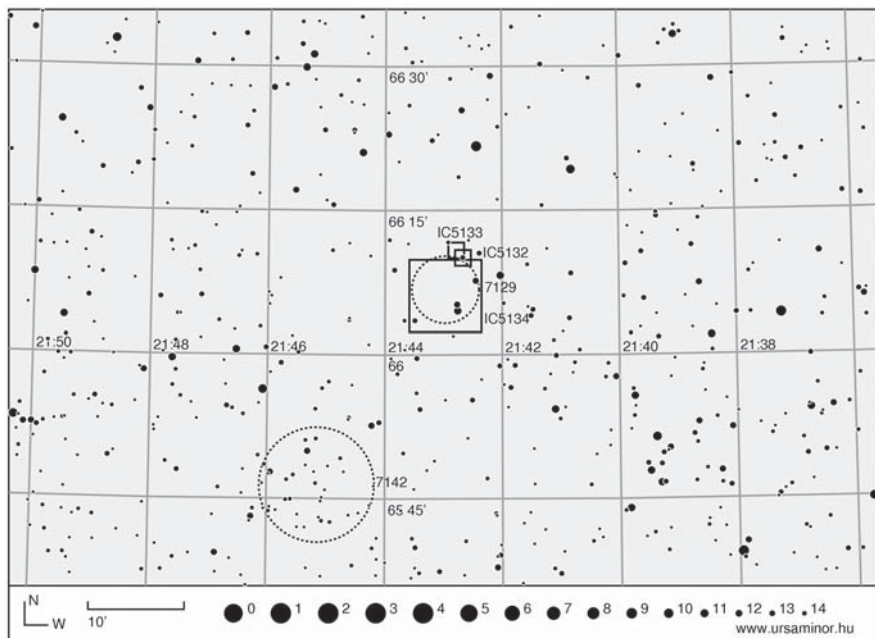
Kaposvári Zoltán

MIRA-MAXIMUMOK

	Csillag	Max. (m)
11.01.	X Hya	8,4
11.01.	AN Peg	10,0
11.03.	R Hya	4,5
11.08.	T Cap	9,5
11.11.	X CrB	9,1
11.11.	S CMi	7,5
11.11.	U Cet	7,5
11.12.	R Ori	9,6
11.13.	S Cam	8,1
11.15.	V CVn	6,8
11.16.	LV Cyg	10,5
11.17.	RT Her	9,4
11.17.	FF Cyg	9,2
11.19.	X Aur	8,6
11.19.	RW Peg	9,7
11.21.	X Oph	6,8
11.21.	RU Cyg	8,0
11.21.	ST Cyg	9,9
11.22.	TU Cyg	9,4
11.23.	T Hya	7,8
11.24.	U CMi	8,8
11.25.	RR Per	9,2
11.25.	R UMa	7,5
11.25.	T Del	9,3
11.28.	V Tau	9,2
11.30.	BG Cyg	9,1
11.30.	CN Cyg	8,1

A hónap mélyég-objektuma: az NGC 7129 és környéke

Talán nem a leglátványosabb, de minden bizonnyal a legérdekesebb objektumok egyike az NGC 7129 a Cepheusban. A jelzett égitest néhány $9-10^m$ -s és több sokkal halványabb csillag halmazza, mely igen fényes ködösségbe ágyazódik. Ennek ellenére a kód az IC katalógusban is szerepel 5132-33-34-es sorszámmal. Az objektum egy 3300 fényév távolságban lévő csillagkeletkezési

régió, ahol az új csillagok sugárzása megvilágítja a visszamaradt gázt és port, reflexiók ködöt hozva létre. Némi hidrogén-emisszió is érzékelhető, de a reflexió dominál, holott a csillagkeletkezési területek rendszeresen HII régiók. A ködben több mint 130 protocsillagot és több Herbig-Haro objektumot észleltek; a Spitzer infravörös felvételein megdöbbentően hasonlít az Orion-ködre.

Keressük fel távcsövünkkel a kompakt csomóként már 10 cm-es távcsövekkel is elérhető égitestet! A reflexiók köd a halmaz belsejében nagyon fényes, nagyobb távcsövekkel még félhold mellett is észrevehető. Sötét égbolton felismerhetjük a köd szabálytalan alakját és a környező csillagok körül is páraságot figyelhetünk meg. Fotografikusan az NGC 7023-hoz hasonló, annál kissé kisebb és kevésbé részletgazdag látvány rögzíthető. A közelben található NGC 7142 jelű 9^m-s nyílthalmazt is keressük fel! Minden észlelőnknek derült eget kíván az elhanyagolt objektum észleléséhez

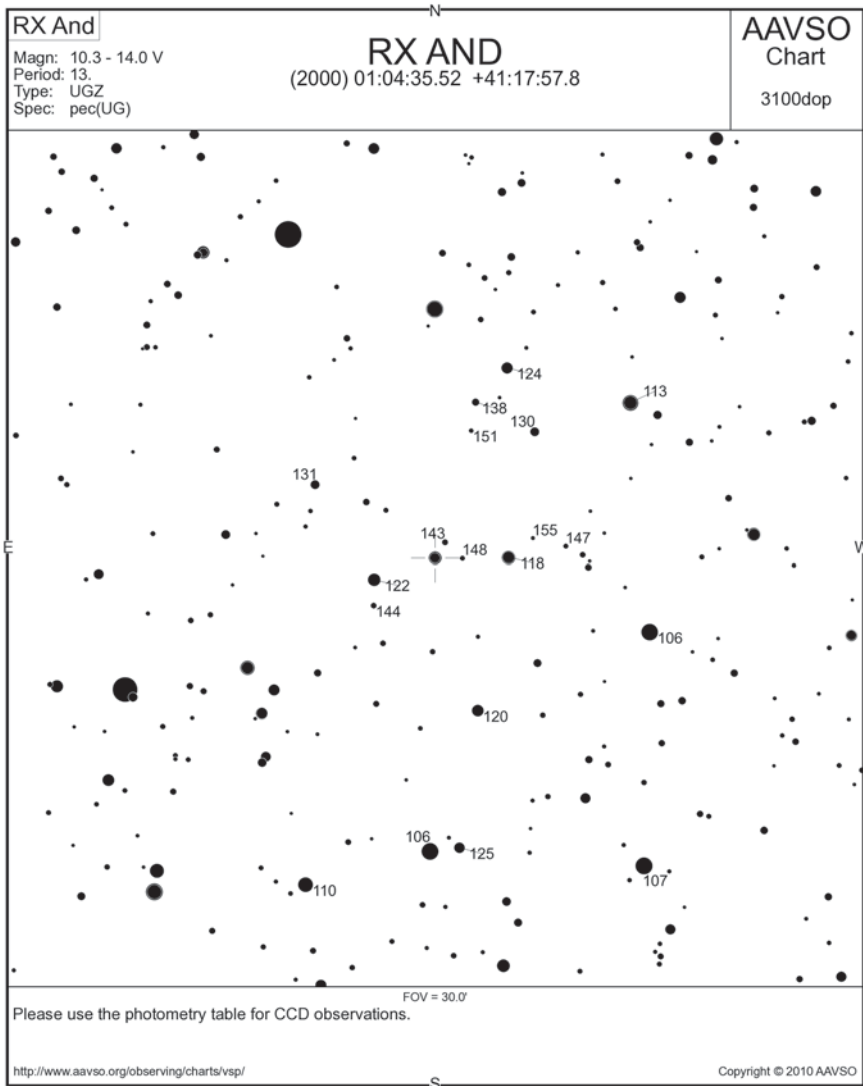
Sánta Gábor

A hónap változócsillaga: az RX And

1905-ben A. S. Williams brit csillagász fedezte fel az RX And-ot, az egyik legizgalmasabb fényváltozású törpenóvát, amely a Z Cam-ról elnevezett UGZ alosztályba tartozik. Jellemzően 14,0 és 11,0 magnitúdó között változik 2–3 hetes időskálán, azonban ezek az értékek 15,5 és 10,5 magnitúdó közé is eshetnek. Időnként fényállandósulást (angol szakkifejezéssel: standstill) is mutat, ilyenkor 11,8 magnitúdó tájékán „beragad” a fényessége, mindössze apróbb változásokkal. Mivel a standstilleken kívül rapszodikus ugrándozásban éli ki magát, ezért legalább 10 cm-es távcsövel rendelkező amatőrök számára igen hálás célobjektum, melyet minden este érdemes felkeresni.

Az Andromeda-ködtől néhány fokra levő 39 And alapján könnyen azonosítható a törpenóva és csillagkörnyezete. Mellékelt térképünk az AAVSO legfrissebb összehasonlító sorozatát mutatja.

(Ksl)

A Mersenius-kráter

E havi számunkban egy nagyon érdekes és szokatlan krátert ajánlunk észlelésre. Ez a Mersenius-kráter, egy 84 kilométeres idős romkráter a Mare Humorum nyugati szélén. Ami különlegessé teszi, az domború alja, ami még kisebb távcsövekben is feltűnő. Nagyobb

műszerekkel megfigyelhetjük a kráterbelső apró másodlagos krátereit, valamint a közelben húzódó Mersenius-rianást is. Ha az időjárás megengedi, akkor október 19-én és november 18-án kiváló alkalom nyílik a kráter és a rianás megfigyelésére.

Görgei Zoltán